

Lignelser og allegorier

- og allegorisk læsning af lignelser

1.0 Lignelser og allegorier

- 1.1 Harold Camping
- 1.2 Hovedsigtet med bibeltimen

2.0 Første skridt: Identificere hvilken type teksten er

- 2.1 Forskellen mellem lignelser og allegori– kort
- 2.2: At læse en tekst allegorisk

3.0 Forskel 1: Forskelligt hovedsigte

- 3.1 En vittighed, der skal forklares, ødelægges
- 3.2 Lignelsen mister en vigtig del af sin hensigt ved at skulle forklares
- 3.3 Lignelser fremprovoker en reaktion
- 3.4 En ny slags lignelse: Kaj Munks "Kærlighed"
- 3.5 En ny slags allegori: Kammerat Napoleon

4.0 Forskel 2: Detaljernes betydning

- 4.1 Detaljerne i en allegori
- 4.2 Detaljerne i en lignelse
- 4.3 At læse en lignelse allegorisk
- 4.4 Augustins allegoriske tolkning af Den barmhjertige samaritaner

5.0 Allegorier fra Bibelen

- 5.1 Galaterbrevet 4,21-31
- 5.2: Daniels Bog 2,31-35
- 5.3 Johannes' Åbenbaring
- 5.4 Første Korinterbrev 3, 10-15
- 5.5 Efeserbrevet 6, 13-17
- 5.6 Johannesevangeliet 6, 25-65

5.6.1 Johannesevangeliet

6.0 Afslutning

7.0 Kilder

1.0 Lignelser og allegorier

Vi skal ikke have kigget meget i Bibelen før man kan se, at der bliver brugt en masse billedsprog – I har arbejdet meget med lignelser, som er billeder, der bliver udfoldet for os. Der er mange typer af billedsprog i Bibelen – de tre mest anvendte former er lignelser, allegorier og typologier¹.

De skal fortolkes på hver deres måde – blander man det sammen, så vil det ødelægge budskabet... måske endda med katastrofale følger både for dig selv og for andre. Bibelens tekster skal ofte tolkes – men man kan også overtolke og over-åndeliggør teksterne. Måske skal man nogle gange bare læse teksterne som de står – og tage meningen i det, der lige springer én i øjnene. Hvis ikke kan man nogle gange få de mest mærkværdige resultater.

1.1 Harold Camping

Jeg ved ikke om I kan huske Harold Camping, der sendt sin menighed ud i hele verden for at fortælle, at han via forskellige udregninger havde fundet frem til, at Jesus ville komme igen den 21. maj 2011.

Og set udefra så det ret bibeltro ud det, han havde gang i. Hans argumentation var nøjagtig vers for vers. Han byggede sin teologi på, at Jesus sagde, at han talte i lignelser (Markus 4) – så derfor blev alt tolket som en allegori med symbolsk betydning. Teksterne betyder mere end, der lige rammer os, når vi læser det – det havde en dybere og åndelig betydning. Millioner fulgte ham!

- og han er ikke den eneste, der tolker Bibelen allegorisk, altså som om alt i Bibelen har en symbolsk betydning. Og hvis vi ikke passer på, så gør vi det samme, når vi læser i vores bibel.

1.2 Hovedsigtet med bibeltimen

Her i dag vil jeg gerne jer

- en forståelse af de tre hovedformer for billedsprog i Bibelen (lignelser, allegori og typologi), så I må kunne skelne imellem dem.

- en tolkningsnøgle til billedsproget i Bibelen. Sådan at I må kunne læse en bibeltekst med frimodighed og tage de ting fra dem, som popper op ganske naturlig. Men også så I får et hint om, at her kan vi måske få en større glæde, hvis vi graver dybere.

- lære hvad det vil sige at tolken en lignelse allegorisk og hvorfor det er forkert.

- nogle redskaber, så I må kunne høre, når en prædikant blander rundt og f.eks. tolker lignelse eller en anden tekst allegorisk... og altså sprænger tekstens umiddelbare sigte. Man kan få rigtig meget godt og sandt ud af en lignelse, når man tolker den allegorisk, men det kan være en farlige måde at læse lignelser på. Så jeg vil fortælle om allegorier i dag, men kommer lige så meget til at læne mig op ad lignelserne.

¹ Typologi møder vi især i spændingsfeltet mellem Det gamle Testamente og Det nye Testamente. F.eks. når vi læser i Hebræerbrevet om hvordan Jesus er en ypperstepræst (Hebr 5) og har en præsts opgaver (Hebr 10, 1-22) – ja, at han endda er ypperstepræst lige som Melkisedek (Hebr 7) i Det Gamle Testamente var det – så bruger Hebræerbrevet Det gamle Testamente, som typer på hvad der skal komme. Vi synger om det i julesalmen "Op! Thi dagen nu frembryder"
Nu må skyggen bort sig vende
og det billedværk få ende.
Hvad skal offerdyrets blod?
Jesus gav os evig bod.
Hvad har pagtens ark at sige?
Her er nådens rette rige.
Halleluja, halleluja! (DDS 76,4).
Typologier er en vag profeti – der forbereder os på at kunne tage imod og bedre forstå Kristus.

2.0 Første skridt: Identificere hvilken type teksten er

Men lad os komme i gang. Det første skridt er at læse teksten og finde ud af hvilken slags tekst vi har med at gøre. Vi sidder med teksten – det er ikke en stridsamtale, det er ikke en underberetning, der bliver fortalt en historie – det er en form for billedsprog. Er det en lignelse eller en allegori?

2.1 Forskellen mellem lignelser og allegori– kort

Lad os kigge kort på forskellen mellem lignelser og allegorier. Vi skal være opmærksomme på at grænsen mellem lignelser og allegorier er meget flydende og omdiskuteret.

En har sagt om lignelser, at en lignelse henter sit indhold ”fra naturen og det almindelige liv, og holder lytteren fast ved sin livlighed eller fremmedhed, og efterlader sindet i tilstrækkelig tvivl om hvad det præcist skal bruges til, så det drillers ind i flere aktive tanker” (C.H. Dodd).

Kort om lignelser: De er en fuldstændig historie med en begyndelse, en ende og et plot. F.eks. er lignelsen om den barmhjertige samaritaner (Luk 10,30-35) en rigtig lignelse i ordets oprindelige betydning. Lignelsen fortæller en virkelig og naturlig historie og har ikke nogen mytiske eller overnaturlige elementer i sig. Den bliver indenfor den menneskelige verden.

Typisk er lignelsen centreret om en hovedpointe.

Vil fremprovokere en handling og reaktion hos folk og bevæge dem mod en højere åndelig forståelse.

Skaber en fælles forståelse

Allegorien kan man kalde en ekstrem kompleks og udvidet metafor. Den bruger en historie eller en begivenhed, der ofte er mytologisk eller overnaturlig for at illustrere en pointe. Den giver ikke mening, hvis den læses bogstaveligt – den skal tolkes. Hver karakter og begivenhed har en symbolsk betydning. Den giver ikke mening, hvis den forstås bogstaveligt.

Man kan også sige, at det er en række forskellige symboler, der skaber et sammenhængende værk.

Forudsætter en fælles forståelse

2.2: At læse en tekst allegorisk

En måde at finde ud af hvad en allegori, er at finde ud af hvad ordet betyder.

Allegori kommer af udsagnsordet ”At sige noget andet”. Baggrunden for tanken om allegorier skal ikke hentes i hverken den kristne eller den jødiske verden, men i det oldgræske.

Grækerne i oldtiden havde et problem: Deres religiøse skrifter var ”umoderne” og guderne opførte sig værre end menneskene. Flere grækere vendte sig til filosofi, logik, forstand og etik – og kunne ikke bruge de gamle tekster med deres amoral til noget. Løsning: Man begyndte at læse teksterne allegorisk. Teksterne mente noget andet, mere moderne. Så kunne den moderne oldgræker læse de gamle tekster og bruge dem til noget. Fordi de var allegoriske – de sagde noget andet. Den måde at læse teksterne på tog oldkirken til sig – vi skal prøve om lidt at se hvordan den store Augustin sønderlemmede lignelsen om Den barmhjertige Samaritaner. Heldigvis kom reformationen ind og sagde: Skriften alene! Lad skriften tolke skriften. Der noget dunkelt i en tekst, så skal vi finde tolkningsnøglen ikke i Augustins vejledning til hvordan vi læser Bibelen, men i Bibelen selv. Reformationen var på nogle punkter et skridt væk fra en allegorisk tolkning af Bibelen – også selv om Luther var så meget trænet i det, at han i nogle af sine prædikener tolkede tekster allegorisk. Men hovedordet var: Tilbage til Skriften! Skriften alene!

Når jeg nu har siddet og arbejdet med allegorier, så har jeg også haft den tanke, at måske kan man sige, at der ikke er tre forskellige typer billedsprog, men der er måske tre forskellige måder at læse billederne på og det blot gælder om at tage det rigtige værktøj frem til den rigtige tekst.

For læser vi Bibelen, så vil vi f.eks. finde en lignelse, som Jesus selv tolker som en allegori. Altså hvor han går hen og tolker detaljer i en lignelse. Det er lignelsen om sædemanden i Markus 4,1-20. Den lever op til alle ting i kategorien "Lignelser", men Jesus tolker den som en allegori – hvor det er detaljerne, der er i centrum. Vejen er dem, hvor Satan tager ordet med det samme. Klippegrunden er den, der ikke beholder ordet, når der kommer trængsler...

Så Jesus tolker en lignelse som en allegori – ville vi turde gøre det? Altså tolke hver eneste lille detaljer en lignelse?

3.0 Forskel 1: Forskelligt hovedsigte

Den første forskel mellem en lignelse og en allegori er hvad hovedsigtet er. Lignelsens største force er, at den er blevet fortalt ind i en sammenhæng, hvor alle kan leve sig ind i historien og måske endda se personer for sig... men så har den så lige en ændring i forhold til hvad folk forventer. Og det hører de første tilhørere med det samme – vi andre skal have det forklaret.

3.1 En vittighed, der skal forklares, ødelægges

Det vil jeg gerne illustrere med to vittigheder

1) Min svoger, der er ingeniør har fortalt mig denne vittighed, som jeg gerne vil begynde med. Det lykkedes rent faktisk at få Hitler sat for en domstol – man fik ham sat i en elektrisk og satte strøm til den. Men der skete ikke noget selv om man satte en masse strøm til ham, for Hitler var en dårlig leder.

Den er kun sjov, hvis man tænker som en ingeniør og ikke bare tænker på leder, som en menneskelig leder og diktator, men som elektrisk leder. At Hitler var en dårlig leder betyder, at han leder strømmen dårligt – og derfor overlever han.

En vittighed, der skal forklares, for de fleste andre end elektrikere og ingeniørerne.

2) En anden lidt nørdet vittighed handler om filosofi.

Hvad har en pizza og filosofihistorien til fælles?

Jo, de har begge to en tør kant.

Vittigheden er kun sjov, hvis man både ved at pizzakanter kan være træls at spise OG at filosofien nok mest tørre filosof hedder Immanuel Kant. Så derfor er det en pizza og det filosofihistorien har til fælles en tør kant.

Indrømmet – jeg har virkelig ledt længe for at kunne finde så tørrer og indforståede vittigheder. De skal forklares for de fleste af os før vi kan forstå dem. Sådant er det også med langt det meste af det billedsprog, der bruges i Bibelen – de skal forklares.

Vi er for langt væk historisk, socialt, politisk og religiøst til bare at kunne fange billederne. Det er nok de færreste af os, der kender til faren ved at hælde ny vin på gamle vinsække. Når Jesus fortæller i lignelsen om den fortabte søn, at faderen kommer sønnen rendende i møde, da han kommer hjem, så tænker vi ikke, at en patriark, som faderen var, han ville aldrig løbe. Han ville sidde ophøjet hjemme og vente på at

sønnen kom ind i stuen, dybt plaget af skyld. Faderen taber ansigt i kærlighed til sin søn. Det ser vi bare ikke, når vi ikke ved hvordan fader-billedet var på Jesu tid. Eller når Jesus kalder sig selv "Den gode hyrde", så har vi nogle helt andre, måske endda romantisk billeder i hovedet end dem, der hørte billedet første gang.

3.2 Lignelsen mister en vigtig del af sin hensigt ved at skulle forklares

Nu var jeg nødt til at forklare to vittigheder – en vittighed, der skal forklares, bliver ødelagt. For den skal bare være sjov og man skal grine af den i samme øjeblik, hvor man fortæller pointen. Og på samme måde er det med lignelserne og billederne, Jesus bruger.

For det første forsvinder noget af friskheden. Ja, Jesus ville videregive informationer og generelle åndelige sandheder, men først og fremmest ville han fremprovokere en reaktion hos lytterne. Lignelserne skulle tiltale lytterne og fange deres opmærksomhed og få dem til at træffe en afgørelse her og nu og handle. Det er den vigtigste forskel mellem lignelser og allegorier: Hvad de er skabt til. Lignelsen skal skabe en reaktion hos os, så vi træffer en beslutning, en forandring i vort liv. Allegoriens primære sigte er som bære af et dybt og åndeligt budskab.

3.3 Lignelser fremprovokerer en reaktion

Vi er sådan set bag ud i point i forhold til de første, der hørte og læste Jesu lignelser – vi mangler virkelig det umiddelbare, fordi den skal forklares. Det er som vittigheden, der skal forklares. Den rammer os ikke som en knytnæve. Jeg vil gerne komme med to eksempler på moderne lignelser der fremprovokere en reaktion.

Da jeg skulle forberede mig til i dag, kom jeg i tanke om en krimi, jeg læste lige før jeg begyndte at læse teologi (1994) – den hedder "I Guds navn" (af John D. MacDonald's). Jeg kan huske en enkelt scene, hvor lignelsen måske kom tilbage i sin rigtige plads: Nemlig som en mundtlig historie sagt for at fremprovokere en eller anden reaktion og ændring af livet for dem, der hørte historien.

En måske ny præst vises rundt i den store mega-kirke, hvis hovedpræst er blevet ramt af Alzheimers. Han er lidt speciel, for han fortæller hjemmelavede lignelser til folk – eller som han kalder dem: Ligninger. Og det er nogle, der åbenbart går lige ind forbi alle almindelige forsvarsmekanismer og fremprovokerer en reaktion og en handling.

Han har lige talt med en enkemand:

"Der var gået tolv minutter, da han kom tilbage. Han tog et stort, hvidt lommetørklæde frem og duppede sine øjenlåg med det. Så pudsede han sin næse. "Det kan måske hjælpe ham lidt"

"Hvad behager?"

"Jeg fandt på en ligning til ham"

Hun stirrede uforstående på ham.

"En ligning "gentog han utålmodigt. "Den slags, som Jesus gik rundt og fortalte folk".

"Nå ja... selvfølgelig" sagde hun. Hun var klar over, at han mente lignelser. "Hvad slags... fortalte De ham?"

"Det bliver mellem ham og mig. Nu er det hans. Jeg har givet ham den, for at han ligesom kan holde sammen på stumperne. Hvis han vil fortælle den videre, så kan han bare gøre det. Det er ikke min længere".

"Det er en meget ... usædvanlig tanke, pastor Birdy"

"Ikke for mig. Jeg har brugt den metode i masser af år. Og måske kan jeg også finde på en ligning til Dem".

Han vendte sig om og så direkte på hende.

[...]

”Nå... ja, det kunne da være morsomt”

”De er nu ikke lige morsomme alle sammen. De skal jo passe til personen. Passe til dem, sådan som jeg opfatter dem. Og de har tit en helt anden opfattelse af sig selv. Og så kommer det nærmest som et chok for dem. Men det er faktisk Herrens ord, der sådan ligesom er sivet gennem mig. Når han fortæller mig, hvad jeg skal sige, så siger jeg det”. (s. 298-299).

Et par sider omme kommer så ligningen til hende – med til ligningen er, at hun er rimelig overvægtig. Han fortæller en historie² om en pige, der var usikker på sig selv og var bange for især det modsatte køn. For at holde folk borte fra sig bandt hun tang omkring sig – og nu kunne hun gå i fred – både i fred for andre og for sine egne tanker. Og så kigger præsten op den overvægtige dame, han fortæller historien til:

”Din tang er smør og flødeskum og ost og chokoladecake og is og småkager”

”Hør nu her!”

”Du brugte en kniv og gaffel til at dække over dig selv, så du ikke behøvede at bekymre dig over dig selv – så der ikke ville komme nogen og prøve at rive dig væk fra farmand.”

”Det er jo fuldkommen latterligt!”

[...]

”Jeg har aldrig hørt magen til vrøvl og sludder i hele mit liv!”

Han smilede. ”Nå, det har du ikke? Jeg sagde jo, at det godt kunne gøre lidt ondt at høre den slags ligninger, ikke? Det er fordi, de rammer lige ind i sjælen”. [301-302].

Hans historie giver øjeblikkelig en reaktion.

3.4 En ny slags lignelse: Kaj Munks ”Kærlighed”

En lignelse og et talt billede skal gå lige ind – lige med det samme. Skal man først til at forklare en lignelse, så er det som at forklare en vittighed, den bliver ødelagt. Nu er det de færreste, der får en ny lignelse ind, som man kan sige videre og som rammer plet – men så kunne man lave lignelsen om. For eksempel det er hvad Kaj Munk gør i skuespillet ”Kærlighed” – det bygger på Jesu lignelse om de to brødre, der bliver sendt ud på marken. Den ene siger ja – men går ikke ud på marken. Den anden siger nej – og ombestemmer sig og går ud på marken og arbejder alligevel.

I skuespillet har vi præsten og missionæren overfor hinanden.

På den ene side: Præsten, der ikke tror på Gud, men tror på kristendommens budskab om kærlighed og derfor øver kærlighed i hele sognet. Han har ikke troen, men kærligheden. Også kærlighed til menighedsrådsformandens kone med hvem han indleder et forhold.

² ”Der var engang en lille pige, der boede i en landsby ved havet [...] Hun vidste ikke, om hun var køn eller grim. Men hun spekulerede hele tiden over det. Hun var bange for de unge mænd i landsbyen. Hun var bange for, hvad de mente om hende. Hun var bange for at gå på stranden med dem om aftenen. Hendes frygt blev større og større. Hun vidste ikke, hvad hun skulle gøre. En dag da hun var nede på stranden alene, så hun noget grimt tang [...] det havde tykke blærer og rynkede blade. Hun vikled to lange tråde af det rundt om sit liv. Og hun gik med dem hele dagen. Hun følte sig bedre tilpas, når hun havde dem rundt om livet. Og hun fik det bedre med sig selv. Hun blev tangpigen, og der var ingen mænd, der ville have hende. Det havde løst hendes problem. Hun behøvede aldrig at finde ud af om hun nede under al tangen var køn eller grim. Det behøvede aldrig at blive afsløret.”

På den anden side: Missionæren, der tror på Gud, men efterlader sig en bramme af splid bag sig og forkynnder frygt, for han mangler kærligheden.

Missionæren har troen, siger ja, men handler ikke.

Præsten har ikke troen, siger nej, men handler alligevel og slider sig selv op i arbejdet for sognet og da han dør af tuberkulose er der ingen tvivl om at han kommer i himmelen.

I kan nok forstå, at det skuespil vakte forargelse... en ugudelige præst, der bliver frelst? Pointen er ikke i detaljerne – men i hovedbudskabet: At troen skal følges af kærlighedens gerninger.

3.5 En ny slags allegori: Kammerat Napoleon

Så det vi skal kigge efter, når vi skal finde ud af om det er en lignelse eller en allegori er: Har den et umiddelbart sigte – vil den fremprovokere en eller anden reaktion i os eller i dem, den blev talt til. Eller vil teksten alene bære et budskab.

Tænker vi udenfor Bibelen, så er mange af C.S. Lewis' bøger allegorier – Narnia-bøgerne f.eks. Han har skrevet et fantastisk tre-bindsværk, der er en kæmpe kristen allegori. Bogen "En pilgrim vender hjem" bærer underoverskriften "Et allegorisk forsvar for kristendom, fornuft og romantik".

Et glimrende eksempel på en moderne form for allegori, er George Orwells berømte roman, "Animal Farm" – eller som den hedder på dansk: Kammerat Napoleon. Den fortæller en historie om en gård, hvor dyrene tager magten og jager menneskene ud. Men i stedet for frihed for alle dyr, så bliver gården til et diktatur under grisene. Romanen fortæller historien om den russiske revolution – hvordan "alle er lige", bliver til "alle er lige, men nogle er mere lige end andre". Den fortæller historien om hvordan magt korrumpere.

Man kan læse historien og tolke hver eneste person:

Ejeren af gården er Zar Nicolaus II

Den gamle gris, Gamle Major, der første gang fortæller om lighed og frihed for alle dyrene. Han er grundlæggeren af animalismen. Han må i virkeligheden være Karl Marx.

Grisen, der overtager magten, Napoleon – må være diktatoren Josef Stalin

Hver person og hver hændelse i roman kan man finde i den virkelige historie – det er altså en allegori. Det er 1:1. Det er sådan en allegori er: Budskabet ligger i detaljerne ikke i de store linier.

4.0 Forskel 2: Detaljernes betydning

Og så er vi henne ved en vigtig forskel mellem en lignelse og en allegori.

4.1 Detaljerne i en allegori

I en allegori er alle detaljerne vigtige. Hvert ord står for noget andet. Allegorierne fortæller en relativ statisk serie af sammenligninger, som forfatteren ønsker at kommunikere – en kæde af symboler, der kædes sammen til et stort værk. Hver en person, ting, sted og begivenhed har en symbolsk betydning. De har en gemt betydning, der skal graves frem for den, der læser/lytter. Skal altid tolkes.

4.2 Detaljerne i en lignelse

De er (ikke) altid vigtige – de skal ikke tolkes, da man så hurtigt kommer til at læse dem allegorisk og dermed misforstår lignelsen og dens budskab. Findes først og fremmest i den reaktion, som lignelsen fremprovokerer. Findes ikke i detaljerne, men skal findes i det overordnede tema og tekstsammenhæng. Der er stor fare for at man læser en lignelse som en allegori og derved ødelægger lignelsen og misforstår budskabet.

Der er større fare for at man overfortolker en lignelse end det modsatte.

Det er vigtigt at man nøje skelner mellem om man sidder og læser en lignelse eller er det en allegori – for de skal læses på hver deres måde.

4.3 At læse en lignelse allegorisk

Historisk set har de fleste kristne fortolket lignelser som allegorier – selv om man i dag har forladt den måde at læse lignelserne på fordi det ignorerer realismen, klarheden og det simple i lignelserne. Men desværre er vi mange prædikanter, der gør den fejl – for det er så nemt! I stedet for at forsøge at lytte til lignelsen sådan som man tror de første har hørt lignelsen, så hører vi den med vore ”moderne” øre. I stedet for at få fremprovokeret et svar og en handling, så bliver lignelsen ”blot” en bærer af et budskab – som en allegori. Og det er såmænd ikke fordi vi gør det af ond vilje, nærmere tværtimod - vi vil super gerne hente en dyb åndelig indsigt i det, Jesus har sagt.

Lignelsen om den uretfærdige dommer (Lukas 18, 1-8) vil fortælle os, at vi skal bede uden ophør – det fortælles endda til os af Lukas i vers 1:

”Han fortalte dem en lignelse om, at de altid skulle bede og ikke blive trætte”. Læser man den som en allegori, hvor detaljerne skal med, så vil man kunne læse, at

- 1) Gud er uretfærdig – lige som dommeren er uretfærdig.
- 2) Vi kan ændre Guds tanker og mening ved at blive ved med at bede.

4.4 Augustins allegoriske tolkning af Den barmhjertige samaritaner

Lad os prøve se på lignelsen om den Barmhjertige samaritaner som en allegori

Augustins allegoriske tolkning af Den barmhjertige samaritaner (354-430)	
Bibeltæksten	Augustins udlægning
En mand var på vej fra Jerusalem ned til Jeriko og faldt i hænderne på røvere	Manden er Adam – mennesket Jerusalem er den himmelske by, Edens Have, som Adam faldt fra Jeriko betyder ”måne” og udtrykker vores dødelighed, fordi den bliver ”født”, vokser i størrelse, svinder i størrelse og forsvinder igen. Røverne er Djævelen og hans engle
De trak tøjet af ham	Tog hans udødelighed af ham
og slog ham	Ved at overtale ham til synd
så gik de og lod ham ligge halvdød.	Halvdød: Han er efterladt halv-død. Fordi på den ene side er han skabt af Gud, så kan man forstå og kende at Gud lever, men på den anden side er han nu også synder, og kan ikke forstå og kende Gud. Derfor er han halv-død
Tilfældigvis kom en præst den samme vej; han så manden, men gik forbi. v32 Det samme gjorde en levit, der kom til stedet; også han så ham og gik forbi.	Præsten og levitten , der går forbi er præstetjenesten i Det gamle Testamente, som overhovedet ikke kan hjælpe mennesket i forhold til frelsen.
Men en samaritaner, som var på rejse, kom hen til	Samaritaner – betyder bevogter – og derfor er det

ham, og han fik medynk med ham, da han så ham.	Jesus, vores frelser.
Han gik hen og hældte olie og vin i hans sår og forbandt dem,	Olien er trøsten fra et godt håb Vinen er formaningen til at arbejde med en glødende ånd Han forbinder sårene er at han holder synden tilbage hos os
løftede ham op på sit ridedyr og bragte ham til et herberg og sørgede for ham.	Ridedyret er et billede på Jesu inkarnation, han krop, der bærer mennesket ind i herberget – der er kirken, hvor de rejsende som er på vej hjem til det himmelske land, bliver opfrisket.
Næste dag	Næste dag er efter opstandelsen
tog han to denarer frem gav værten dem og sagde: Sørg for ham	To denarer er enten "Det dobbelte kærlighedsbud" eller løfterne om et liv nu og i evigheden Værten er apostlen Paulus.
og hvad mere du lægger ud, vil jeg betale dig, når jeg kommer tilbage.	Hans løfte om betaling er enten hans cølibat-løfte eller det faktum, at han arbejdede med sine egne hænder for ikke at være til byde for kirken.

Er det sådan Jesu lignelse skal forstås? Næppe! Skal en lignelse kunne forstås så hurtigt som en vittighed, så kan man godt høre, at det er nok ikke tilfældet med sådan en fortolkning. Og man kan også prøve spørge sig selv om Jesu første tilhørere tænkte på Paulus, da de hørte om værten på herberget.

Læser man en lignelse som en allegori, så overfortolker vi lignelsen – gør den over-åndelig og leder efter et åndeligt budskab, hvor der måske slet ikke er noget. Og man ødelægger lignelsen ved at kigge på detaljerne i stedet for på det overordnede tema og ikke mindst budskab. F.eks. hvor mange har ikke læst Lignelsen om de 10 brudepiger og forsøgt at finde ud af hvad olien i lamperne er? Og spurgt: Hvem er så købmændene? Når lignelsens budskab ikke vil fortælle den slags, men vil fremprovokere: "Våg derfor, for I kender hverken dagen eller timen.

Læser man en lignelse som en allegori, så vil ens tolkning af lignelsen ofte afspejler en senere kristen tro og teologi og ikke en, der var herskende på Jesu egen tid.

Jeg kender fristelsen på mig selv til at tolke allegorisk – fordi jeg vil rigtig gerne have, at prædiketeksten skal være relevant – at den tekst, jeg sidder med skal være relevant - der må være noget i den. Jeg finder i mig et ønske om at gøre selv den tørreste passage f.eks. fra Krønikebøgerne til noget relevant og meningsfuldt. Og her byder en allegorisk tolkning sig til som en måde at finde en mening, som ikke nødvendigvis er der. Så spørgsmålet er om det så er mig, der tolker med mine behov i stedet for at tolke med Helligånden.

En måde at finde ud af om en tolkning af Jesu lignelse er korrekt er at spørge sig selv:

- Gavner min tolkning af en detaljer i lignelsen lignelsens budskab eller den stritter i en anden retning?

- Passer min tolkning af en detalje i lignelsen ind i tekstsammenhængen og i resten af Jesu lære? Siger teksten foran eller bagved noget, der kan give et hint om hvad budskabet er?

- Ville Jesu første tilhører have nogen chance for at få det budskab, som jeg har fået ud af lignelsen her?

Vi skal kort sagt prøve at høre lignelsen sådan som Jesu tilhørere hørte dem første gang. Det er

svært – det kan kræve at man sætter sig ind i kultur, historie og meget andet, men det giver til gengæld massere igen. Pludselig kan lignelsen træde frem i sin friskhed – og rammer os igen.

5.0 Allegorier fra Bibelen

Nu har vi set en masse om allegorier og lignelser – vi ved meget om forskelle, lad os prøve kigge overordnet på hvad et par allegorier.

5.1 Galaterbrevet 4,21-31

Den er måske ikke så kendt, men her er den eneste allegori, der bliver præsenteret med ordene ”Dette er en allegori”.

Sig mig, I, der vil være under loven: Hører I ikke, hvad loven siger?**v22** Der står jo skrevet, at Abraham fik to sønner, én med trælkvinden og én med den frie kvinde. **v23** Sønnen med trælkvinden blev født efter naturens orden, men sønnen med den frie kvinde ved et løfte. **v24** Det skal forstås billedligt. Disse kvinder er nemlig to pagter. Den ene kommer fra bjerget Sinaj, hun føder børn til trældom, og det er Hagar – **v25** »Hagar« betegner bjerget Sinaj i Arabien og svarer til det nuværende Jerusalem, for det lever i trældom med sine børn. **v26** Men det himmelske Jerusalem er frit, og det er vor moder;**v27** der står jo skrevet:

Råb af fryd, du ufrugtbar, du som ikke fødte!
Bryd ud i jubel, råb af glæde, du som ikke fik veer!
For den enlige kvinde har flere børn
end den, der er gift.

v28 Men I, brødre, er børn i kraft af et løfte, ligesom Isak. **v29** Men ligesom han, der var født efter naturens orden, dengang forfulgte ham, der var født efter Åndens orden, sådan også nu. **v30** Men hvad siger Skriften? »Jag denne trælkvinde og hendes søn bort, for trælkvindens søn skal ikke arve sammen med den frie kvindes søn.« **v31** Så er vi ikke børn af trælkvinden, brødre, men af den frie kvinde.

5.2: Daniels Bog 2,31-35

Du så en mægtig billedstøtte, konge; den var stor, og dens pragt var overvældende, som den stod foran dig; den var frygtindgydende at se på. **v32** Billedstøttens hoved var af fint guld, dens bryst og arme var af sølv, dens mave og hofter af kobber, **v33** dens ben af jern, og dens fødder dels af jern, dels af ler.**v34** Mens du så på den, blev en sten revet løs, men ikke ved menneskehånd; den ramte billedstøttens fødder af jern og ler og knuste dem. **v35** Derefter knustes på én gang jernet, leret, kobberet, sølvet og guldet; det blev ført bort af vinden som avner på en tærskelplads om sommeren og var sporløst forsvundet. Men stenen, der ramte billedstøtten, blev til et stort bjerg, der fyldte hele jorden.

I det hele taget er der mange allegorier i Daniels Bog – og derfor er det og Johannes Åbenbaringen to vigtige bøger i mange sekters bibelunivers – f.eks. Jehovas Vidne.

5.3 : Johannes' Åbenbaring

Den mest kendte allegori – eller samling af allegorier er nok Johannes' Åbenbaring. Enhver af os, der har kigget i den ved hvor mange billeder, der er i den, og hvor svært det kan være at forstå den. Man har indtrykket, at Åbenbaringsbogen forudsætter en fælles forståelse, som vi ikke har.

5.4 Første Korinterbrev 3, 10-15

Paulus har i Første Korinterbrev kapitel 3 vers 10-15 en allegori, der er blevet tolket i utrolig mange retninger:

”Efter den nåde, der var givet mig af Gud, har jeg som en kyndig bygmester lagt grundvolden, men en anden bygger videre på den. Enhver bør se til, hvordan han bygger. **v11** For ingen kan lægge en anden grundvold end den, der er lagt, Jesus Kristus. **v12** Hvis nogen bygger på grundvolden med guld, sølv,

ædelsten, træ, hø, halm, **v13** skal det vise sig, hvad slags arbejde enhver har udført. Dagen skal gøre det klart, for den bryder frem med ild, og ilden skal prøve, hvordan hver enkelts arbejde er. **v14** Hvis det, han har bygget, bliver stående, skal han få løn, **v15** men hvis hans arbejde går op i luer, skal han gå glip af lønnen, men selv blive frelst, dog som gennem ild.”

- Verset 15: ”men hvis hans arbejde går op i luer, skal han gå glip af lønnen, men selv blive frelst, dog som gennem ild.” Er en af grundstenene i læren om skærsilden.

5.5: Efeserbrevet 6, 13-17

Tag derfor Guds fulde rustning på, for at I kan stå imod på den onde dag, overvinde alt og bestå. **v14** Så stå da fast, spænd sandhed som bælte om lænden, og ifør jer retfærdighed som brynje, **v15** og tag som sko på fødderne villighed til at gå med fredens evangelium. **v16** Overalt skal I løfte troens skjold, hvormed I kan slukke alle den ondes brændende pile. **v17** Grib frelsens hjelm og Åndens sværd, som er Guds ord.

5.6: Johannesevangeliet 6, 25-65

Hvor Jesus taler om sig selv som livets brød – og tolker Det gamle Testaments manna i retningen af sig selv.

Da sagde de til ham: »Hvilket tegn gør du, så vi kan se det og tro dig? Hvad kan du gøre? **v31** Vore fædre spiste manna i ørkenen, som der står skrevet: »Brød fra himlen gav han dem at spise.«
« **v32** Jesus sagde så til dem: »Sandelig, sandelig siger jeg jer: Moses gav jer ikke brødet fra himlen, men min fader giver jer brødet fra himlen, det sande brød. **v33** For Guds brød er det, der kommer ned fra himlen og giver liv til verden.« **v34** De sagde til ham: »Herre, giv os altid det brød!« **v35** Jesus sagde til dem: »Jeg er livets brød. Den, der kommer til mig, skal ikke sulte, og den, der tror på mig, skal aldrig tørste.

5.6.1 Johannesevangeliet

I det hele taget er Johannes fyldt med kortere eller længere allegorier. Hele samtalen mellem Jesus og Nikodemus er vel en allegori (Johs 3). Eller Jesu samtale med den samaritanske kvinde (Johs 4) eller Jesu selvpræsentationer (Jeg er – ordene).

6.0 Afslutning

Det var en præsentation af begrebet allegori og allegorisk tolkning. Det er rigtig spændende at arbejde med Bibelens allegorier. Både allegorier og lignelser er smukke kunstneriske måder at videregive åndelig kundskab. Gennem Bibelens dem hjælper Gud os med at forstå svære tanker og svære sandheder. Han afslører sig også som en fantastisk historiefortæller.

Vi skal bare forstå at finde ud af hvad der er hvad – og hvordan de hver især skal håndteres.

Det håber jeg, at jeg har givet jer lidt redskaber til – også så I må kunne høre, når vi som prædikanter blander tingene sammen. Og hører I, at nu gør vi det – så bær over med os: Vi gør det ikke af ond vilje.

7.0 Kilder

https://books.google.dk/books?id=j8JCAAAIAAJ&pg=PA609&lpg=PA609&dq=%22interpretation+of+allegories+%22&source=bl&ots=xY4uZT3t5H&sig=dKBquNpSWg-0WcZtN-B_r58-oiw&hl=da&sa=X&ved=0ahUKEwj_ua7BvanJAhXEtQ8KHSw8DDcQ6AEILjAD#v=onepage&q=%22interpretation%20of%20allegories%20%22&f=false

<http://hermeneutics.kulikovskyonline.net/hermeneutics/parab.htm>

<http://geekychristian.com/how-not-to-study-the-bible/>